

VOOR VERANDERING

KIES VOOR EEN GROENE EN EERLIJKE BEWEGING

**VERKIEZINGSPROGRAMMA
GROENLINKS TIEL 2018-2022**

**GROEN
LINKS**

COLOFON

De programmacommissie bestaat uit

Cees Anker, Rob Kerkmeester, Maureen Klijn, Rolvo Manuhutu,
Kaja Sariwating en Unal Sözen.

Redactie

Kaja Sariwating

De commissie kreeg input van leden en talloze Tielenaars. We zijn allen zeer dankbaar voor de tijd die ze namen om hun deskundigheid en kennis van hun eigen buurt met ons te delen tijdens gesprekken op straat, de brainstormsessies en schriftelijke inbreng. Gedurende de komende raadsperiode van 2018-2022 zal GroenLinks oplossingen met Tielenaars blijven bedenken via peilingen, enquêtes, werkgroepen en klankbordbijeenkomsten.

BESTE TIELENAREN,

Het gaat Tiel de afgelopen jaren verrassend voor de wind. Lokale ondernemers hebben weer werk en vele bedrijven vestigen zich in Medel. Het bejubelde succes is mooi en stelt ons in staat de stad verder te verbeteren.

Toch beneemt het succes ook het zicht op de schaduwkanten. De ongelijkheid neemt toe. Er is een grote groep die niet of nauwelijks kan meedoen. Het opleidingsniveau van ouders bepaalt grotendeels met welk schooladvies een kind naar het middelbaar onderwijs gaat. 'Rijke' ouders hebben geld voor bijles. Starters en mensen met een kleine portemonnee vinden steeds moeilijker een plek. Er is een prachtig gebouw voor kunst en cultuur in de stad, maar muziekles is niet voor iedereen betaalbaar. En de broodnodige vergroening gaat met een slakkengang, terwijl er reuzenstappen gezet moeten worden richting een energieneutraal Tiel in 2030.

Op 21 maart 2018 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Meer dan in 2014 staat onze mooie stad op een kruispunt. Wij staan voor een keuze die van grote invloed zal zijn op alle Tielenaars die onze stad telt. GroenLinks wil nu investeren in mensen en niet meer in stenen.

GroenLinks wil het dan ook anders doen. We gaan de stad veranderen. Door niet langer óver inwoners te praten, maar mensen en hun expertise te betrekken bij het bedenken van oplossingen voor lastige problemen. Niet alleen praten over inwoners en transitie, maar praten mét inwoners over wat er verandert en wat de buurt nodig heeft. En dat kan met een nieuwe politiek. Voor GroenLinks zijn inwoners geen passieve stemmers, maar dragen Tielenaars bij aan een beter, groener, opener en eerlijker Tiel. Met politiek meer in de buurt dan in het gemeentehuis. Met een politiek die prachtige initiatieven in de buurt verbindt, zich onder de mensen begeeft en luistert wat men nodig heeft. Ook na de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018 roept GroenLinks actieve inwoners op om mee te praten en oplossingen te bedenken.

GROENLINKS
TIEL

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	05
1. GOED ONDERWIJS	07
2. VOORRANG VOOR VOETGANGER, FIETSER EN REIZIGER	09
3. TIEL NATUURLIJK	10
4. EEN STAD VAN ÉN VOOR IEDEREEN	11
5. EEN FIJNE STAD OM TE WONEN	13
6. DUURZAAM TIEL	14
7. EEN VEILIGE STAD	16
8. SCHULDEN EN INKOMEN	17
9. KUNST EN CULTUUR	19
10. GEZONDHEIDSZORG EN WELZIJN	20

INLEIDING

Dit is het verkiezingsprogramma van GroenLinks Tiel voor de raadsperiode 2018-2022. Dit programma is niet in de achterkamertjes gemaakt, maar voor het schrijven zijn gesprekken gevoerd met mensen in Tiel die voor belangrijke thema's kennis en belangstelling hebben. In de buurt. Bij mensen thuis en in buurthuizen. Inwoners hebben in klankbordbijeenkomsten en denktanks meegedacht over het concreet maken van de groene en sociale gedachten in het programma. En dat zal blijven gebeuren, de komende vier jaar lang.

GroenLinks bestuurt niet vanuit een ivoren toren in het stadhuis, maar de fractie van GroenLinks wil samen met actieve inwoners in Tiel beleid maken. Wij roepen iedereen dan ook op om de komende jaren actief met ons mee te denken. Actief als het moet en interactief met inwoners, dat mag Tiel van GroenLinks verwachten.

Dat betekent dat niet alles is uitgewerkt in het verkiezingsprogramma. De hoofdlijn wordt vastgelegd, samen met een aantal concrete doelen. Hieronder leest u dan ook de hoofdlijn van onze ideeën. Achter dit beknopte programma herbergt een heldere lijn met groene en sociale ideeën waar GroenLinks voor staat.

De afgelopen vier jaar heeft het stadsbestuur veel geïnvesteerd in bedrijven(terreinen) en stenen. Ondanks de scherp groeiende ongelijkheid is er bezuinigd op sociale voorzieningen en worden mensen met schulden niet tijdig geholpen. Het kan anders. Het moet anders. Ook in Tiel. Een Tiel waarin iedereen telt en kan meedoen. Een groen Tiel, waar we aan de rest van de regio laten zien dat duurzaamheid geen last of luxe is, maar een urgente investering in onze leefomgeving en toekomst. Een eerlijk Tiel waar niemand wakker hoeft te liggen of de huur wel betaald kan worden en waarin we samen delen. Een stad voor de lagere, modale en hogere inkomens. Een stad voor verbinding, vertrouwen en hoop, in plaats van verdeeldheid. Een stad voor mens, dier en natuur. Wij vertrouwen bij de gemeenteraadsverkiezingen op jou, zodat we onze stad kunnen veranderen: radicaal groener, socialer en gelijkwaardiger. We gaan keihard werken om onze idealen proberen waar te maken, samen met actieve inwoners.

WE MAKEN EEN EINDE AAN ONGELIJKHEID

Wie je ouders zijn, mag niet bepalen hoe ver je kunt komen of hoe groot je kunt dromen. Ieder kind verdient een goede start. Ons onderwijs moet er daarom op zijn gericht om de achterstanden waarmee kinderen beginnen, écht weg te werken en zo de talenten van kinderen verder te ontwikkelen. Van kansarm naar kansrijk. Geen enkele jongere mag voortijdig afhaken of worden afgeschreven. Iedereen die leerplichtig is heeft recht op een passende onderwijsplek: of op school of via een leerwerktraject. De gemeente neemt hierin een voortrekkersrol. Op school en daarbuiten geven wij kinderen de ruimte met voldoende sport- en speelvoorzieningen.

WE PAKKEN KLIMAATVERANDERING AAN

GroenLinks wil dat kinderen kunnen opgroeien in groene en gezonde wijken. Dat zij zorgeloos buiten in het groen kunnen spelen en schone lucht kunnen inademen. Daarom kiest de partij voor schoon vervoer zonder uitstoot, voor mooie groene parken met ruimte om te spelen en te sporten en voor energiezuinige huizen. Met schone, groene en gezonde oplossingen, geven we straks een gezonde planeet en een evenwichtig klimaat door aan onze kinderen.

Door sport en beweging te stimuleren, te werken aan gezonde lucht en gezonde voeding gaan te bieden op scholen, willen we ziekte en andere gezondheidsproblemen proberen te voorkomen. Verder willen we energiezuinige woningen bouwen. Dat is niet alleen goed voor de portemonnee van de bewoners, maar ook voor het klimaat.

WE GEVEN INWONERS DE RUIMTE

GroenLinks heeft er vertrouwen in dat ieder mens zelf iets van zijn of haar leven wil maken en zelf wil bijdragen aan de eigen buurt. Daarom geeft zij ruimte aan betrokken inwoners die hun omgeving groener, mooier of schoner willen maken. We vertrouwen op docenten, verpleegkundigen en andere professionals die mensen helpen. Onze partij wil meer ruimte voor de wensen en mogelijkheden van mensen zelf, in plaats van de regels en structuren van organisaties blindelings te volgen. Meer rechten voor de buurt en ruimte voor vrijwillige initiatieven. De gemeenteraad moet steeds gevoed worden met ideeën en ervaring uit de samenleving.

1. GOED ONDERWIJS

Goed onderwijs geeft elk kind de kansen die het nodig heeft om zijn of haar talenten te ontplooien. Voor de ene leerling betekent dat meer uitdaging, voor een ander extra ondersteuning of een geschikte stageplaats. Kinderen zijn namelijk niet gebaat bij afgebakende hokjes, maar bij doorlopende leerlijnen.

Tielse organisaties die inzetten op het wegwerken van leer- en taalachterstanden en voor- en naschoolse activiteiten hebben een belangrijke functie voor onze jeugd. In samenwerking met andere instellingen zorgen scholen voor een divers aanbod, waar leerlingen naast het vaste curriculum ook kennis maken met natuur, kunst, cultuur, sport en bewegen. Deze samenwerking moeten blijvend worden ondersteund.

- Ieder kind verdient maatwerk. We maken ons sterk voor een betere samenwerking van scholen en jeugdhulp om tot dat maatwerk te komen.
- Scholen krijgen groene schoolpleinen, zonnepanelen op het dak en een gezond binnenklimaat. Voor elk kind komt er in de buurt een natuurspeelplek en op korte afstand een grotere natuurspeeltuin.
- Schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten worden actiever bestreden. Er wordt altijd onderzocht of er iets aan de hand is in de privésituatie of op school (bijvoorbeeld pesten, onderpresteren of niet mee kunnen komen)
- Speciale aandacht is nodig voor het voorkomen van 'thuiszitters', zeker na de invoering van passend onderwijs. Kinderen mogen niet meer tussen wal en schip vallen.
- De leerplichtambtenaar maakt onderdeel uit van de lokale zorginfrastructuur. Hij of zij is er niet primair om boetes uit te delen, maar om leerlingen verder te helpen. Hier geldt eerder een leerrechtambtenaar.
- Extra budget voor kinderen met extra ondersteuning mag niet op de plank blijven liggen, maar moet ingezet worden om leerlingen optimaal passende kansen te bieden.
- GroenLinks stimuleert leerwerktrajecten die scholieren terug naar een school of mbo-opleiding herleiden, zoals Zohra en DOORstart.
- GroenLinks is voor het behoud van de kinderraad. Leerlingen bieden inspraak en leren op jonge leeftijd over democratie.
- De gemeente stimuleert schakelklassen, zomerscholen en de weekendschool.

-
- GroenLinks blijft zich inzetten voor PGB en leerlingenvervoer in het speciaal onderwijs.
 - De gemeente zorgt dat het aanbod van het beroepsonderwijs goed aansluit bij de behoefte van het bedrijfsleven en stimuleert een zo breed mogelijk aanbod aan stageplekken in de gemeente. Bij gebrek aan stageplekken creëert de gemeente deze plekken zelf.
 - De gemeente propageert de uitgangspunten van de 'vreedzame school': kinderen leren conflicten op een vreedzame manier op te lossen.
 - Probleemjongeren bestaan niet. We zetten in op vroegtijdige signalering om erger te voorkomen. Naast ouders, scholen, de leerplicht, de huisarts en de zorg speelt het professionele jongrenwerk een grote rol bij het voorkomen dat jongeren buiten de boot vallen.
 - Kinderopvang en peuterspeelzalen moeten voor iedereen betaalbaar en beschikbaar zijn.
 - De gemeente stelt hiervoor middelen beschikbaar. Bijvoorbeeld de beschikbaar stelling van de Anne Frank Krant aan scholen die dat willen.
 - GroenLinks wil dat de gemeente samen met scholen een antidiscriminatiebeleid ontwikkelt en uitvoert, om polarisatie tegen te gaan.
 - Ook volwassenen krijgen (een tweede) kans om een achterstand in taal weg te werken of anderszins weg te werken.
 - Educatie op het gebied van natuur- en milieu, burgerschap en de verschillende culturen en achtergronden in Tiel wordt gestimuleerd op basisscholen.
 - We stimuleren de samenwerking tussen sportverenigingen onderling en de samenwerking met het onderwijs, de naschoolse opvang, fitnesscentra en zorginstellingen. Meer scholen gaan sport aanbieden als naschoolse activiteit.

2. VOORRANG VOOR VOETGANGER, FIETSER EN REIZIGER

De verkeersveiligheid van fietsers is gebaat bij een veilige weginrichting met een hoog comfort en een goede doorstroming voor het fietsverkeer. GroenLinks wil een sociale en gezonde stad: een stad waar mensen voorop staan, waar iedereen – jong en oud, bewoner, bezoeker en ondernemer – zich vrij en veilig kan bewegen. GroenLinks kiest daarom duidelijk voor de voetganger en de fietser. Ze nemen immers weinig ruimte in en het is gezond om te bewegen. Zonder uitstoot en overlast voor anderen.

Tiel maakt zich hard voor goed openbaar vervoer in en naar de stad, als gelijkwaardig alternatief voor het autogebruik. We bevorderen het gebruik en de toegankelijkheid van het openbaar vervoer. Voor fietsers en voetgangers in Tiel maken we het verkeer veiliger. De auto is de gast in de buurten.

- Er komen comfortabele, herkenbare fietsroutes om snel van A naar B te komen.
- De fiets krijgt meer ruimte in woonwijken. Op plaatsen waar de fietsparkeerdruk erg hoog is worden autoparkeerplaatsen omgezet in fietsparkeerplaatsen.
- Bij het strooien in de winter krijgen de hoofdfietsroutes net als de hoofdwegen en de buslijnen prioriteit.
- De treinen uit en naar Geldermalsen sluiten weer aan op de treinen naar Arnhem. Er blijft aandacht voor een goede aansluiting op het station Geldermalsen van de treinen naar Den Bosch en verder.
- Tiel blijft zich sterk maken voor directe treinverbindingen naar Arnhem, zonder overstap in Elst en tussenstop bij station Arnhem-Zuid.
- Er komt in overleg met de provincie weer een verbinding voor een buurtbus tussen Tiel en Geldermalsen die in zijn route Passewaaij, Wadenoijen, Geldermalsen (De Plantage en Kalenberg) verbindt met de scholen in Tiel en Geldermalsen en de stations.
- De onderhandelingen met Pro Rail over verdubbeling van het spoor tussen Wadenoijen en Kesteren worden heropend.
- Tiel stimuleert ouders en kinderen om 'op voeten en fietsen' naar school te gaan.
- Tijdens de breng- en haaltijden van basisscholen zijn de straten voor of rond het schoolplein autovrij.
- Voor ouders die hun kinderen met de auto naar school brengen komen er aparte kus- en zwaaiplaatsen.

-
- Er komen veilige schoolroutes. Rondom scholen wordt het verkeer veiliger.
 - Wij kiezen voor verdichting van bebouwing rond knooppunten van openbaar vervoer.
 - Wij stimuleren het gebruik van milieuvriendelijke auto's. Tiel beschikt daarom over vier jaar over een netwerk van elektrische auto-oplaadpunten. De daar gebruikte elektriciteit is uiteraard opgewekt met zon- of windenergie.
 - Wijkbewoners mogen meebeslissen om hun straat meerdere malen per jaar autovrij te maken voor buitenspeeldagen, buurtfeesten, rommelmarkten, etc.
 - De gemeente zet zich in voor extra trein- of spoorcapaciteit en nachttreinen.
 - Grote 'mobiliteitsveroorzakers' zoals kantoren en regionale onderwijsvoorzieningen worden alleen nog rondom het station en OV-haltes gebouwd

3. TIEL NATUURLIJK

Tiel herbergt een prachtige natuur met een rijk dijklandschap. De natuur in de stad maakt Tiel mooi, biedt ontspanning en geeft de stad karakter. Uitbreiding of verandering van de stad mag daarom niet vanzelfsprekend ten koste gaan van groen. De natuur mag niet ten prooi vallen aan meer stenen. Groen telt dan ook mee.

Groenlinks ziet kansen om in Tiel de verbinding tussen mens, rivier en natuur te vergroten. Dit door de toegankelijkheid van de rivieroever te verbeteren, wandelpaden aan te leggen, educatie en kansen voor horeca & (eco) toerisme te faciliteren. Naast fruitstad is Tiel ook 'rivierstad'. Het lokale water in eigendom van de gemeente wordt zoveel mogelijk natuurvriendelijk ingericht.

- Tiel wordt een groenere stad met meer kleine groene plekken in wijken, meer bomen en meer topnatuur in de ecologische hoofdstructuur. Wijken met veel steen krijgen meer groen.
- Buurtbewoners die hun straat of buurt willen vergroenen, krijgen hulp van de gemeente.
- De gemeente stimuleert bewoners om groen en geveltuintjes aan te leggen en ondersteunt bewonersinitiatieven en sociale ondernemers die de stad groener maken, zoals buurtmoestuinen op braakliggende terreintjes en zelfbeheer van parken en veldjes. Initiatieven kunnen direct beroep doen op een groenfonds en krijgen ondersteuning bij de ontwikkeling van hun project.

-
- Bij het beheer van het gemeentelijke groen staan biodiversiteit, bescherming van dieren en hun leefgebieden voorop.
 - Tiel actualiseert de eigen Gedragscode Flora en Fauna en komt de eigen gedragscode nu wél na.
 - Om wateroverlast te beperken, komt er meer ruimte voor water.
 - Regenwater wordt waar mogelijk niet via het riool afgevoerd, maar vastgehouden in de bodem of afgevoerd naar vijvers, waterpleinen of kanalen.
 - De gemeente bevordert het aanleggen van gescheiden systemen voor toiletwater en regenwater. Bij gescheiden watersystemen kan relatief schoon regenwater sneller terug naar de natuur.
 - De gemeente vergroot de bereidheid van inwoners om bewust met water om te gaan. Om water te besparen stimuleert Tiel het gebruik van 'grijs water', hemelwater en waterloze toiletten.
 - GroenLinks wil de bebouwde kom en het buitengebied beter met elkaar verbinden door het aanleggen van mooie wandel-, fiets- en vaarroutes. Door natuurgebieden toegankelijker te maken, zorgen we voor meer draagvlak voor natuurbehoud en recreatie.
 - GroenLinks wil een plan voor functioneel groen voor Tiel en omgeving, waarin groen wordt gecombineerd met recreatie (zwemmen, wandelen) en educatie (pluktuinen, permacultuur).

4. EEN STAD VAN ÉN VOOR IEDEREEN

Tielenaren weten zelf het beste wat er nodig is in hun buurten en wijken. We willen de komende jaren meer investeren in bewonersinitiatieven en experimenteren met nieuwe vormen van besluitvorming zo dicht mogelijk bij de bewoners. Dit betekent dat er op buurtniveau en in de kleinere kernen rondom Tiel meer vrijheid, ruimte en budget moet zijn voor de wensen van bewoners.

GroenLinks is ervan overtuigd dat de stad mooier en beter wordt als Tiel buurtrechten vastlegt. Bewoners krijgen het recht om zelf aan te geven dat zij bepaalde publieke taken over willen nemen of te bieden op gebouwen of stukjes land die een belangrijke waarde hebben voor de gemeenschap.

-
- Tiel is voor iedereen een gastvrije gemeente. Hier geldt artikel 1 van de Grondwet: 'Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of welke grond dan ook, is niet toegestaan.'
 - Inwoners van Tiel kunnen in een vroeg stadium al meepraten over belangrijke beslissingen en hebben daadwerkelijk invloed: burgerinspraak.
 - Tegen discriminatie treden we hard op.
 - We willen regulier overleg met alle culturele, religieuze en levensbeschouwelijke organisaties in onze gemeente.
 - Burgerparticipatie gaat op de schop. In plaats van plannen voor inspraak aan bewoners te presenteren gaat de gemeente plannen maken mét bewoners.
 - We ondersteunen mensen met goede initiatieven voor hun buurt of groep, mits die bijdragen aan een actieve, open, solidaire samenleving.
 - Tiel krijgt buurtrechten: als bewoners de uitvoering van een gemeentelijke taak willen overnemen, maakt de gemeente dat mogelijk. Aanbestedingsprocedures worden vereenvoudigd, zodat buurtorganisaties en sociale ondernemers makkelijk kunnen meedingen.
 - Het College van B&W stelt een aparte portefeuille diversiteit in om de acceptatie van alle minderheden te bevorderen. De gemeente schaft één grote regenboogvlag aan en regisseert jaarlijks de 'Coming-out Day'.
 - Tiel gaat de strijd aan met zwerfafval. Samen met onze inwoners houden we de gemeente schoon.
 - Statushouders beginnen direct na aankomst in de gemeente met een taal cursus en indien mogelijk met (vrijwilligers-)werk om de integratie te versnellen.
 - Medewerkers aan publieke loketten zijn klantvriendelijk, denken mee en kennen hun inwoners.
 - Tiel werkt samen met andere gemeenten om haar kennis van ICT te vergroten.
 - Besluitvorming in het gemeentehuis is openbaar, transparant en laagdrempelig. Voor inwoners zijn besluiten te volgen in begrijpelijke taal.

5. EEN FIJNE STAD OM TE WONEN

We kunnen niet eindeloos nieuwe huizen bouwen, zonder dat het ten koste gaat van het groen in en rondom de stad. Een leefbare stad kan niet zonder parken, groene pleintjes en andere stadsnatuur. We zullen de schaarse woonruimte dus altijd zo eerlijk mogelijk moeten verdelen. Het uitgangspunt is dat er in alle wijken woningen zijn voor iedereen, in een verhouding die recht doet aan het inkomen.

- De gemeente stimuleert de bouw van sociale huur- en koopwoningen.
- De gemeente zoekt regionaal de samenwerking voor het plaatsen van windmolens waar dat past. Niet in stedelijk gebied, maar uitsluitend in industriegebied.
- GroenLinks wil een gemeente met meer diversiteit in de wijken. Bij nieuwbouw wordt de verhouding tussen sociale huur, middenhuur- en koop en duurdere huur- en koop 40-40-20.
- De gemeente steunt starters op de woningmarkt.
- GroenLinks wil dat bewoners worden besproken bij woningrenovatie in de wijk, bijvoorbeeld in de vorm van een bewonerscommissie.
- De gemeente moet langer zelfstandig wonen stimuleren, bijvoorbeeld door gezinsleden die intrekken of helpen. GroenLinks is tegen overbodige bureaucratie die dit vertraagt.
- Tielse nieuwbouw moet vanaf 2018 energieneutraal gebouwd worden. Het is een gemiste kans om nu nieuwe gebouwen en huizen te bouwen zonder zonnepanelen, warmtepomp en vloerverwarming.
- Woningbezitters komen in aanmerking voor korting op hun rioolbelasting als zij twee derde van hun kavel niet hebben bestraat. Dit om wateroverlast tegen te gaan.
- Met woningcorporaties maken we afspraken om woningen bij renovatie zoveel mogelijk energieneutraal te maken (voor 2020 naar gemiddeld energielabel B). Sociale huurders besparen hierdoor op hun woonlasten.
- Nieuwbouwwijken moeten gasloos gebouwd worden.
- Op de lokale agenda moeten ook met particuliere beleggers afspraken gemaakt worden over energiezuinig wonen en innovatie.
- Langs wegen planten we bomen: ter verfraaiing en om de luchtkwaliteit te verbeteren.

-
- De gemeente bestrijdt het onkruid op verhardingen en in het openbare groen op de meest milieuvriendelijke manier.
 - GroenLinks wil geen bezuiniging op speeltuinen en andere voorzieningen voor jeugd in de buurten. We blijven ons inzetten voor voldoende speelvoorzieningen.
 - We stimuleren inwoners en bedrijven, met name in de landbouw, om onkruid milieuvriendelijk te bestrijden.
 - We verwijderen alle asbestdaken op een veilige manier. Het verwijderen is een handig moment om te kiezen voor een zonnedak.
 - Tiel wordt een vuurwerkvrije stad. Op Oudejaarsnacht verzorgt de gemeente zelf een grote vuurwerkshow.

6. DUURZAAM TIEL

Het tegengaan van klimaatverandering is geen hobby, maar bittere noodzaak om de stad leefbaar te houden. In Tiel hebben we de afgelopen jaren veel mooie woorden gehoord, maar er is nauwelijks iets gedaan om klimaatverandering een halt toe te roepen. In het huidige tempo maakt de gemeente haar eigen duurzaamheidsdoelstellingen nooit waar. Het rijksbeleid is in jaren niet zo ambitieus geweest. De Tielse overheid maakt dit alleen niet waar. Terwijl er genoeg mensen zijn met creatieve ideeën. We moeten nu andere keuzes maken.

Tiel kan en moet laten zien dat een volledig energie- en klimaatneutrale samenleving in 2050 mogelijk is. Het levert banen op en het is ook veel prettiger om in een duurzame stad te leven. Adem frisse lucht, woon in een fijn huis en geniet van onze prachtige natuur in de Betuwe. Voor GroenLinks is de doelstelling van een volledig klimaatneutraal Tiel écht de ondergrens – voor onszelf, voor de wereld en de toekomstige generaties.

- Er komt meer ruimte voor innovatieve, circulaire en duurzame bedrijven.
- Tiel betreft bewoners actief bij het klimaatbestendig maken van de gemeente.
- We creëren een beweging in alle wijken van Tiel die de stad verduurzaamt. Iedereen mag investeren in duurzaamheid. Samen met de buurtbewoners maken we drie wijken geheel fossielvrij in de komende collegeperiode. In deze collegeperiode beginnen we met het van het gas afhaken van woningen en investeren in één volledige groene wijk.

-
- Tiel gaat volledig duurzaam inkopen, aanbesteden en werken, van schone stroom tot circulaire gebouwen en gemeentelijke houtkap. Dit wordt bij aanbestedingen bereikt door te gunnen op waarde, waarbij niet de aanschafprijs leidend is maar vooral kwaliteit, duurzaamheid en social return. Gekapte bomen worden hergebruikt voor kunst, meubels, decoratie of lesmateriaal.
 - Bij elke investeringsbeslissing maakt de gemeente een maatschappelijke kosten-batenanalyse, waarbij ook klimaatschade en milieuvervuiling aandacht krijgen.
 - Tiel investeert in educatie over groen, natuur en milieu. Met het middelbaar beroepsonderwijs wordt gewerkt aan opleidingen die voorzien in broodnodige monteurs en installateurs voor de energietransitie.
 - De gemeente zet zich in om een duurzaam kompas te ontwikkelen bij Tielse leerlingen door middel van groene schoolactiviteiten, zowel binnen als buiten de school. Hiervoor wordt samengewerkt met vrijwilligersverenigingen op het gebied van natuureducatie, maar ook particuliere imkers.
 - Parken en andere groene plekken worden uitgebreid en ecologisch beheerd met inheemse bomen, struiken en bloemen die aantrekkelijk zijn voor bijen. Dit is nodig vanwege de bijensterfte.
 - De gemeente geeft duurzame ondernemers meer mogelijkheden door het aanbieden van goedkope bedrijfsruimte of broedplaatsen en het wegnemen van barrières bij aanbestedingen en gunningsprocedures.
 - We gaan voedselverspilling en de afvalstapel terugdringen. De gemeente maakt bindende afspraken met supermarkten, horeca en bedrijven om dit aan te pakken. De voedselproductie in en om de stad wordt efficiënt maar duurzaam én diervriendelijk georganiseerd. Daarnaast wordt regionale productie en consumptie van voedsel gepromoot door meer ruimte te bieden aan lokale boerenmarkten en voedselcoöperaties.
 - We zorgen voor voldoende gescheiden afvalbakken in de openbare ruimte, die op tijd worden geleegd.
 - De gemeente investeert in meer groen in plaats van stenen en wegen. De gemeente committeert zich aan het planten van meer bomen als veel bomen zijn aangetast, bijvoorbeeld door de iepenziekte.
 - We creëren meer ruimte voor Tielenaren die zélf duurzamer willen wonen. De gemeente werpt geen bureaucratische barrières op voor pilots die dit mogelijk maken, zoals bijvoorbeeld Tiny Houses.
 - We stimuleren circulaire werkgelegenheid rondom materialen, product- en grondstoffenketens.

7. EEN VEILIGE STAD

Iedereen houdt van een veilige stad. Helaas geldt Tiel al een aantal jaren als onveilige stad. Onze stad scoort hoog op overlast en inbraken. Preventie en hulp vanuit de buurten is noodzakelijk om de stad leefbaar te houden.

In het nieuws is regelmatig aandacht voor fraude en corruptie, ook binnen de lokale overheid. Wie bijvoorbeeld op een school wil werken moet een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) overleggen. GroenLinks wil dat dit ook geldt voor iedereen die lid wordt van de gemeenteraad of het College van B&W.

- Voor iedere wijk komt een wijkveiligheidsplan. Samen met bewoners en politie identificeert de gemeente onveilige punten en door samen te werken zoeken we effectief naar oplossingen.
- Tiel stimuleert vrijwillige initiatieven gericht op veiligheid in de buurten, zoals een buurtpreventieteam. De gemeente ondersteunt dit soort initiatieven via scholing of het schenken van materiaal.
- Cameratoezicht, preventief fouilleren, gebiedsontzeggingen en samenscholingsverboden worden alleen toegepast in situaties waarin niets anders helpt en onder strenge voorwaarden.
- De gemeentelijke websites zijn goed beschermd tegen virussen en cyberaanvallen, zodat de informatie van inwoners privé is en blijft. Tiel werkt samen met andere gemeenten om haar kennis van ICT te vergroten.
- Het vertrouwen in de democratie gaat de gemeente aan het hart. De gemeenteraad, het College van B&W en ambtelijke organisatie laten in ieder geval één keer per raadsperiode de eigen integriteit doorlichten.
- Alle leden van de gemeenteraad en het College van B&W overleggen een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG).
- Er blijft aandacht voor veiligheid rondom de Tielse stations.

8. SCHULDEN EN INKOMEN

Wij geloven dat iedereen mee wil doen in de Tielse samenleving. De gemeente is er om mensen te begeleiden en te ondersteunen die dat nodig hebben. Dwang en sancties helpen niet om mensen aan het werk te krijgen. Hulp en aandacht wel. We blijven ons daarom verzetten tegen de verplichte tegenprestatie voor een uitkering.

Een gewone baan kan zorgen voor (financiële) zekerheid of dagbesteding. Maar om goed te kunnen leven, participeren en wonen in Tiel mag het niet uitmaken of je wel of niet betaald werk hebt. Werk, sociaal werk, vrijwilligerswerk, mantelzorg of welke vorm van participatie dan ook, hoort gelijk te worden gewaardeerd.

Schulden zijn niet 'eigen schuld, dikke bult'. Het is een groot maatschappelijk probleem dat mensen in langdurige armoede stort en levens van gezinnen ontwricht. Schaamte voor gemaakte schulden leidt tot isolatie van gezinnen. Als mensen hulp vragen bij de gemeente, dan moeten ze tijdig geholpen worden. De bijstand is voor vele gezinnen te laag om fatsoenlijk van te leven, maar ook veel mensen die werken hebben het niet breed. Ook (lage) middeninkomens hebben het moeilijk, zeker als zij te maken hebben met hoge huren of zorgkosten.

- Er komt extra inkomensondersteuning voor mensen in de bijstand, zodat zij niet in onzekerheid hoeven te leven
- Er komt meer gesubsidieerd werk. Verdringing van reguliere arbeid door re-integratieactiviteiten wordt tegengegaan. Voor regulier werk geldt regulier loon.
- Voor iedereen met een arbeidsbeperking is er sociaal werk: bij de sociale werkvoorziening, bij sociale firma's of bij reguliere werkgevers (inclusief de gemeente zelf). We investeren extra in sociaal werk als dat nodig is.
- Sociaal werk wordt georganiseerd in één keten, waarin de gemeente gebruik maakt van alle mogelijke manieren om mensen aan het werk te helpen, met bijzondere aandacht voor sociale firma's. Er wordt samengewerkt met alle mogelijke partners in de stad. Reguliere werkgevers worden aangesproken op het bieden van arbeidsplaatsen voor mensen met een beperking. Werken bij sociale

firma's of sociale ondernemers wordt gestimuleerd.

- Schulden worden zo snel mogelijk na aanmelding gesaneerd. Waar nodig worden schulden opgekocht zodat deze niet onnodig oplopen. Er wordt structureel geïnvesteerd in de kwaliteit en de kwantiteit van de schuldhulpverlening. De toegang wordt eenvoudiger. Weg met de wachtlijsten.
- De gemeente maakt afspraken met organisaties en bedrijven over incassobeleid. Wie niet mee wil werken aan het opschorten van incassopraktijken voor mensen in schuldhulpverlening sluit achteraan in de rij bij het terugvorderen van schulden.
- Er wordt meer geïnvesteerd in het vroeg signaleren van schuldenproblematiek en nazorg voor mensen in de schuldsanering. Huisuitzettingen worden koste wat het kost voorkomen. Gezinnen met kinderen worden niet meer op straat gezet.
- De gemeente Tiel biedt zelf gratis bewindvoering en budgetbeheer aan voor iedereen die daarom vraagt.
- Bij nieuwe (beleids)ontwikkelingen op het gebied van jeugd, welzijn en zorg, worden de groepen om wie het gaat altijd betrokken als volwaardige gesprekspartner. Ervaringsdeskundigheid wordt vaker ingezet.
- Budgetten in het sociaal domein worden samengevoegd om integraal te kunnen werken. Bestuurlijk wordt meer samengewerkt op de portefeuilles jeugd, zorg, onderwijs, participatie en wonen.
- Statushouders krijgen de ruimte om te studeren of om te scholen en worden daarvoor vrijgesteld van sollicitatieplicht, zodat zij de juiste diploma's verwerven voor de Nederlandse arbeidsmarkt.
- We bepalen niet vanuit het stadhuis waar mensen behoefte aan hebben: armoedegelden belanden zoveel als mogelijk in de portemonnee van Tielenaren met een minimuminkomen. Daarbij maakt het niet uit of iemand in loondienst is of zelfstandig ondernemer. Iedereen heeft recht op een fatsoenlijk inkomen.
- Tiel wordt een fairwork-gemeente. Arbeidsuitbuiting wordt keihard bestreden. De gemeente werkt niet samen met bedrijven die geen fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden garanderen. We werken niet mee aan flexwerk.
- De gemeente gaat meer samenwerken met het ROC en werkgevers om speciale opleidingen voor statushouders mogelijk te maken. Er wordt meer ingezet op leer-werktrajecten. voedingsomgeving. Als er onvoldoende aanbod vanuit sportverenigingen is, dan grijpt de gemeente in het uiterste geval in. Daarbij is er speciaal aandacht voor ouderen om eenzaamheid te voorkomen.

9. KUNST & CULTUUR

Appelpop en fruitcorso zijn Tielse evenementen met landelijke uitstraling. Het is het visitekaartje van de stad en verbindt alle Tielenaars. Culturele instellingen geven onze stad nieuwe dynamiek en kunnen emancipatie bevorderen. Zinder is een investering in de stad, maar vooral een dure investering en niet voor iedereen toegankelijkheid.

Ieder kind in Tiel moet kunnen leren van muziek en cultuur en de mogelijkheid krijgen zichzelf creatief te uiten. Met kunstonderwijs kunnen alle Tielse kinderen al jong kennismaken met kunst en cultuur, ongeacht buurt of achtergrond. Dit stimuleert creativiteit en inventiviteit in onze snel veranderende wereld en brengt ze in verbinding met anderen. Het is een duurzame investering in onze samenleving en biedt ze de mogelijkheid hun talenten verder te ontwikkelen. Dit levert de creatieve burgers, kunstenaars, vrije denkers en leiders van morgen.

- Er wordt meer geïnvesteerd in het bereiken van alle Tielenaars met culturele activiteiten. Alle culturele instellingen zijn rolstoel-proof en toegankelijk voor doven en slechtzienden.
- GroenLinks wil medezeggenschap op het gemeentelijk beleid gericht op jongeren. De gemeente gaat in gesprek met scholieren om te horen welke kansen de stad heeft voor jongeren.
- Voor cultuur- en muziekonderwijs en beeldende vorming komt meer geld beschikbaar zodat alle Tielse kinderen en jongeren zowel zelf creatief bezig zijn als kunstuitingen in verschillende disciplines bezoeken.
- De gemeente stelt vastgoed - bijvoorbeeld leegstand - beschikbaar voor werk-ruimtes waarin startende kunstenaars werken uit kunnen proberen.
- Er komt ruimte voor kleinschalige lokale goederen en creatieve circulaire initiatieven. Daarmee worden ambachten teruggebracht in de stad voor jongeren die liever met hun handen werken.
- Street art krijgt de ruimte op plekken waar dat mogelijk is én wordt beschermd. In samenwerking met kunstenaars wordt gezien waar de openbare ruimte met kunst kan worden verfraaid.
- Er komt een fonds waaruit kleine bedragen voor kleine manifestaties en popup- tentoonstellingen snel en zonder administratieve rompslomp beschikbaar zijn.

10. GEZONDHEIDSZORG EN WELZIJN

Gezondheid is een groot goed. Dat geldt niet alleen voor hoe gezond je bent, maar ook hoe je je voelt. Controle over je eigen leven, meedoen in de maatschappij, sociale contacten en bewegen: dat zijn daar cruciale voorwaarden voor. De gemeente kan geen beperkingen wegnemen of ziektes genezen. Maar de gemeente kan wel hulp en zorg bieden, zorgen dat mensen zo lang mogelijk in hun eigen buurt kunnen blijven wonen, sporten en bewegen stimuleren en sociale cohesie in wijken en buurten versterken.

Niet iedereen heeft altijd toegang tot zorg. Dat is een groot onrecht. Het aanpakken van ongelijkheid in gezondheid heeft voor GroenLinks Tiel dan ook de hoogste prioriteit. Voor sommige mensen zijn de eisen die de overheid aan mensen stelt te hoog. Voor laaggeletterden, ouderen en nieuwkomers zijn veel regels en procedures simpelweg te ingewikkeld. Kwetsbare burgers komen zo vaak onnodig (nog meer) in de problemen. De gemeente moet er voor zorgen dat sociale voorzieningen toegankelijk zijn voor iedereen.

Wij geloven in solidariteit tussen ziek en gezond. Niemand kiest er voor om ziek te worden of te leven met een handicap. Iedereen moet daarom de beste zorg kunnen krijgen, ongeacht inkomen of vermogen. We blijven ons daarom inzetten voor het verlagen van zorgkosten.

- We investeren meer in preventie en welzijnsactiviteiten in de zorg om ongelijkheid in gezondheid tegen te gaan. We zetten tegelijkertijd in op een groter bereik onder Tielenaren met een andere achtergrond, laaggeletterden en ouderen.
- Het vergroten van gezondheidsvaardigheden en aandacht voor taal en laaggeletterdheid worden speerpunten van het welzijnsbeleid.
- Bij nieuwe (beleids)ontwikkelingen op het gebied van jeugd, welzijn en zorg, worden de groepen om wie het gaat altijd betrokken als volwaardige gesprekspartner, eventueel met ondersteuning van de wijkteams. Ervaringsdeskundigheid wordt vaker ingezet.
- Jongeren moeten snel de juiste zorg krijgen en hulp wordt om de jongere en zijn sociale omgeving heen georganiseerd door één regiehouder. We accepteren geen wachtlijsten in de jeugdhulp. We zorgen dat financiële prikkels die leiden tot wachtlijsten worden weggenomen en dat zorgaanbieders samenwerken in het

belang van kinderen en hun ouders.

- We schaffen de eigen bijdrages voor woon- en vervoersvoorzieningen af en we verlagen de eigen bijdrages voor de huishoudelijke hulp.
- Mantelzorgers worden betrokken bij de zorgvraag, worden beter ondersteund en er wordt tijdig respijtzorg ingezet zodat mantelzorgers niet overbelast raken. Er komt meer aandacht voor jonge mantelzorgers, zij mogen niet verantwoordelijk worden gesteld voor zorg.
- Er wordt een inhaalslag gemaakt voor meer toegankelijkheid van openbare voorzieningen en de binnenstad voor mensen met een scootmobiel, kinderwagens en rolstoelen.
- De persoonlijke situatie van de cliënt en de mogelijkheden van het sociale netwerk moeten altijd het uitgangspunt zijn in het toekennen van zorg of hulp.
- Continuïteit van zorg en goede signalering zijn belangrijk om goede zorg te zorgwerkers betere arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden krijgen. De gemeente gaat actief inzetten op het opleiden en scholen van medewerkers in de zorg. Dit is ook van belang om de grote personeelstekorten in de zorg tegen te gaan.
- De deskundigheid van hulpverleners ten aanzien van mensen (en specifiek jongeren) met een licht verstandelijke beperking wordt versterkt.
- Kennis rond psychische problematiek en sociale toegankelijkheid wordt versterkt zodat begrip wordt vergroot en stigmatisering wordt tegengegaan.
- De gemeente garandeert sportaanbod in alle wijken van de stad.